

Alte Drucke

**Lerung ende || vermaenung met || bequame gelijckenissen ||
wtgesproocken/ totter || Ghodtsaelicheit || dienstelick.|| ...
||[v. David Joris]**

Joris, David

Rostock, 1546

VD16 ZV 27234

Abschnitt

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-148581

Wie v hoort
die hoort my/
wie v veracht
de veracht my
dat is/wie die
wysen veracht
die veracht de
wysheit daer
mede.

Die ewige da
gen dat syn de
soenen lichten
off tracht des
Geestes.

Alle die in Duechden
Heilicheit en Gherech-
teit willen opwassen / die
moeten sich daer toe leiden
en leren laeten vanden ver-
wynneren / off vanden die
daer in opgewassen sijn: ja

sy moeten een grôt opseen met alderneersticheit
hebben op die Wysheit / en achten dat heilige
verstant der Verstandighen seer kostel: Want
doert verstant werden Mans van Kinderen/
Verstandighen van onuerstandigen: Jae die
Mensch wert daer dör wedergebracht wt alle
doortlike duisternisse des ongeloofts in die ees-
wyge Daegen: daer hy die volheit sijnder zege-
ninge in ontffanckt.

Dat minste ghoet / naemelick / dat tijdelike
wort sonder arbeit/naersticheit of dagelicksche
bekommeringe niet vercreghen / soe en sal oick
dat meeste niet.

Dat Rycke des Duels of dieser verganes
felijcker werlt wort sonder lust/sonder vlytichs
sonder liefde en goetwillicheit niet erholden/sō
en mach dat onuergancfelijcke Rycke Gods en
Christi oick sonder dat niet erholden werden en
bestaen: Dan hert / sin en moet / kracht/ wille
ende lust moet daer toe ghedaen sijn: ten mach
anders in den Mensche niet bestaen.

Men mach geen mensche sonder gehoers-
samheit/getrouwicheit en gebuysaemheit te
rechte nae synen behaeghen dienen / alsoe oick
den

den Heere Godt niet : die alle dinck / oick dat
jnt verborzen geschiet / siet / kent ende weet.

Sonder toeferinge des gesichtes off der o:
gen wert geen vleisch in sijn schoenheit bekent
off bemint. Alsoe en mach Godt / dat hoogste
goet / die Heilige Geest des ewygen leuens /
niet gelieft en beschout werden sonder een stae
dige anschouwinge of der Zielen gedachtenis
se: Want datmen niet gedenckt off staedich en
versint / wert niet te rechte bemint.

NOTA

Dus machmen nu toeseen waer sich den ar
beit sijns herten off die begeerte der Zielen nae
streckt / want daer nae salmen in desen daegen
ontfangen en beloont werden. Keertmen de o:
gen tot dat licht / so werden sy een met dat licht
ende beschouwen all dinck recht doer dat licht.
Dan keertmen se in de duysternisse soe werden
se duyster ende beschouwen all dinck quaelick.
Daerom ordelen sy dan alle dinck quaelick / en
gebruyckent quaelick tot haerder eygener vers
derffenisse / pyne ende quellinge.

Daerom is dat licht / namelick Christus de
gerechte Gheest des leuendigen verstants / een
kostelick Schar den genen de dat hebbē. Want
de dat hebbē inder zielen / de wandelen verlusty
gen en leuen daer in : ja sy vertroostē verhogen
en verblyden hār dār in / vele meer dan de rijcke
in sijn rijckheit / of de Edele in sijn edelheit.

Jacob dede sijnder Moder raet / daarom ver
treck hy den zegen sijns Vaders: Alsoe oick alle
wyse kīnderen de en lopen met Esau n3 jnt wil

44

der

de: dat is metten vleischelijcken / mer se volgen
met Jacob haerder Moder/der wijsheit/raet.
Dārom werde se van dē Geest des verstandes
hāren Vader/mer dat broot des leuens gespijst
dār dōr sy macht krigen dat leuen te leuē ewich

Het is vanden Heere gesproocken: Wie in
my geloof wt synen lyne sullen vloyen leuendi
ge waterē. Dārom ist V sō groten dinc̃ de sijn
inwendige oren tot wijsheit keert eñ dērlitich
dz leuendige water wt den leuendigē ontsanc̃t
of wt den gelouigen waer neemt. De dat in sy
nen emmer of kruycke ontsanc̃t/dat is/in synē
sin vater eñ dat bewaert/ sal in der groter heitē
eñ droechten met den Godlofen niet als gras
verdorren/ mer groeyen eñ als een Roese opblo
yen voer dat angesichte sijns gelieneden/tot ee
nen soeten ruecke in synen Lusthoene eewelick.

Alle watmen van herten liefst/dat seet ende
hoortmen geerne/eñ daer peinst of denckten
stedich op. Wie nu den Heere bouen all dinc̃
liefst/verkoeren eñ vertrouwt heft/de bewysēt nu
mer liefden eñ stroye Roesen voer synē vrunt/
op dat hy weder tot vruntchap ghekeert / sijn
fracht met sijn Bruyt of sijn Lief vermengē eñ
haer dat leuendige Zaet niet en ontrecte.

Salomon/Christus/de gloriose Koeninc̃
des leuē eñ vrees vereniht eñ vermengt sich
nu met niemant inder wāheit dan met dē gōt
willigen: hy holt met niemant vrede dan met
goetwilligen. Howel hy nochtrans in sijn ganc̃
se lycham n̄z dan leuē eñ vrede is/ so is hy noch
tans

Dat leuendi
ge waeter sijn
de woorden
des Geestes/
die daer witten
geloengen als
een fonteyne
vloeyen.

Die synen vru
ndt vruntchap
bewysēt nae sy
nen wille / die
stroyt roesen
voer synē vrūt

Sapien.
Die Geest der
wijsheit gaet
niet in en quāt
willige siele.

tans den quaetwilligen een doot/ last ende een
schrickelijcke tegenheit: daer sy sonder onderlāt
ouermits haer quaetwillicheit in gequelt en ge
pynicht werden. Daerom en is geen schoner
genoechelijcker oprechter wesen dan in Gods
gunsten liefden en bescherminge te staen/ in sy
nes liefs armē te rusten in sijnder vruntelicheit
te hoereren / onder syne Roesen en Lelien toe
weiden/ sijn seeckere belofsten gelouich met den
oprechten te verbeiden: Want de almachtige in
sijnder trouwen en wārheit mach nē bedriegen

De Soon eert den Vader/ een vrome doch
ter eert de Moder/ de verstandige eert dat ver
stant/ de wysen de wijsheit: Also doen alle due
chdelijcke oprechte herten/ die eeren de duechde
en prysen alle oprechticheit: Sy verblyden sich
altijt in hār gedacnte/aart/geest en wesen: Sy
storten haer Ziele daer gheuillichlijck voer wt
en vōgen hār sinnen lichtertich met verlange
tot hārder enicheit en geselschap: Want duech
de doet verblyden/ onduechde brenckt in lyden.
Die duechde is doerluchtich en blijft ewich.

Grote rijckedom/ gelt of goet wort wel lich
telick sonder arbeit/ moyte of sorge in onacht
heit versuymt en verteert/ mer ten is alsoe niet
te verfraygen. Also oick met theijlsche ewige
goet. Dārom sullen nū in diesen heilrijcken tijt
de twe Quelen of vōskens in des Heren wijn
gārdē seer schadelick sijn/ hōwel sy klein geach
tet worden/ nāmelick Traecheit en Onacht
heit. Daer weder en tegen geen loflijcker profy

a iij elijcker

Datmen licht
acht komt vae
ke tot ghroter
swaerheit.

Die eenige A
braham wort
een ontalbaer
geslacht.

telijcker dinc dan neersticheit/ lusticheit en vly
ticheit int goede. Want doer neersticheit en vly
ticheit werden schilligen van pennigen/ ghul
dens van schilligen/ twintich van thien/ duy
sent van hondert gemaect: jae ontellijcke schat
ten versammelt. Dit heft synen woeker en loep
veele lustiger int onuergenckelijcke dan int ver
genckelijcke. Want alsulcke winninge of mans
gangen worden vanden **HEER** seluest ges
uordert en gestuert/ op dat de goetwillige son
der seyleen int ghoede gheluck saelich opwassen
mach. Want gelijck dat eene golt dat ander ge
wint/ also brengt de ene duecht de ander voert
Het wercket/ woekert en voleint synen loop/
van een weinich tot oeuveruloedicheit/ van een
tot ontallicheit/ van de nederste nederheit/ tot
de hoochste hoocheit.

Die goetwilli
gen sijn de gō
de eerde.

Alsoe brenckt dat eenige weytenkornken of
moster zaden vande gōdigen Godt op hope
in de gōde eerde gezayt/ inde geloof ontfange/
ontellijcke oueruloedige vruchten voert: Daer
nae dat den winter gheleden/ alle onsturicheit
des onweders verby gelōpen/ alle tegenheit ge
dult/ de somer voortgekōmē is. Hierom we dat
gelouende ontfanct en derff niet ylen. Het is
van noeden dattet eerst van alle onweder en ve
le wederspoets geproeft/ met mennigerleie an
stoot ondersocht werde: Alsdan machmen met
lanctmoedicheit/ als een ackerman/ die nīe wt
uerfoeren vruchten daer aff verwachten: daer
alle appetijt in licht/ en mēnigerleie smaect der
soeticheit

Die nie vruch
te is de gepro
de duechte de
niet ten eersten
mer ten laets
sien voert
compt

soetichheit den menschen van voertkomt in die
benedijnghe des Heeren. Alle leuendige dieren
de wassen en kominē (soe sy niet belettet en weē
den) tot haer bestemde grootheit of menichuol
dicheit. Alle groene fruderen/bōmen/planten
wassen en bliuen niet in een wesen / dan sy koe
men alle tot den vruchten nae yegelijcks aart.

Sit neem ter herten O gy planten de in
den Vd:hof des Heerē geplantet sijt. Versuimt
den tydigē regin / en den dou vanden hemel nē
op dat gy wassende v knoppē blōmen/v blōmē
vruchten werde moegē/sō sal Christus de nieu
we Creatuur / dat Woort des Geestes en leuēs
een rechte aart en gestalte in v freigen : alsō dat
gy dat woort der gerechticheit/dat gy kintslick
opt eerste int geloue ontfangen hebt/dan man
lijck of volkōmin seē/smaēcken en tastē sulc tot
leuendichmaeckingen en glorien uwer zielen/
welck sonder dat niet voertkoemen en mach.

Die vderhoff
is dat gelooff

Die knoppen sijn angenaem en pryselick
voerden Mey tijt: dan in den Meyen hebben sy
geen anseē om die menigerley schoenheit der
blomen. Wederomē als die tijt der niger vruch
ten gekoemen is / soe en achtmen de blomen nē
om dat sō mennigerleye smaēck en soetichz der
vruchten voert gekoemen sijn. Alsoe oick nu: jē
de tijt is al gekoemen/dat die rechtuerstandigē
geen groet opseē/benoegen en behagē hebbē
an de bomen of planten/ de lange in den Voer
hof des Heeren gestaen hebben : de nu ter tijt
noch niet meer dan knoppen en bladeren / jae
allene

Christus or
belt niet meer
nā dat anseē
der ooghen wt
wendich
Esaias.

Sonder mi en
vermoeddy nē
Johan.

allene met een sichtbaerlijck wesen en met scho
ne spreekwoor:den voert koemen en gene soete
vruchten/of een duechdelijck oprecht wesen na
den aart des stāmes off wijnstocks Christi an
den dach brengen. Want dat getuichenisse Go
des/ dat wt dat inwendige met waerheit vōrt
komt is veel meerder en statuaestiger/dan dat
getuichenisse des menschen: dat de wōwendige
en letterwisen allene recht on
gen en prysen: ja
dat ene moet dōr dat andere ver
gaē. Nu mocht
einer kintlick vragen: Hoe sal ick daer toe kō
mē dat ick in de gerechticheit wasse/en in Chri
sto te rechte leuendich werde? Antwoort. Die
eerde en kan geen wassende fruyt voertbrengē
buyten de hulpe des naetuyrlijcken hemels: de
vrouwe kan geen kintder baeren buyten de hul
pe des mans: Dat oge kan buyten dat licht nē
seen: Die Gemeente kan geen gerechte kintder
ren winnen buyten Christo: Die geloetige zie
le kan geen oprecht wesen tot Gods behaegen
en prijs voertbrengchen buyten den heilighen
Geest. Alsoe oick en moechdy niet int goede op
wassen/ten sy dat ghy uren mont oepent en
bidde om den hemelschen zegen/den
leuendigen Adem der Chra
Gode de vint woort der
Waerheit anghe
dient wort.

(***)